

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-53>

SOME GENERAL RULES OF CROSS-EXAMINATION

ДЕЯКІ ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ПЕРЕХРЕСНОГО ДОПИТУ

Myroshnychenko Yu. M.

*Candidate of Law, Judge,
Mukachevo City District Court of
Transcarpathian Region
Ukraine, Mukachevo*

Мирошниченко Ю. М.

*кандидат юридичних наук, суддя,
Мукачівський міськрайонний суд
Закарпатської області
м. Мукачево, Україна*

Перехресний допит лежить в основі змагального судочинства. За загальним правилом показання набуває доказового значення за умови, що допитуваний був підданий перехресному допиту. Будь-яке обмеження щодо здійснення сторонами перехресного допиту є істотним порушенням прав людини та основоположних свобод, а отже підставою для визнання доказу недопустимим, що унеможливорює його використання як основи обвинувального вироку.

Перехресний допит у судах країн загального права здавна є основним засобом перевірки доказів. За словами англійського юриста XIX століття Р. Гаріса перехресний допит є вмінням виставити у найвигіднішому для своїх інтересах світлі дані, що містяться у показаннях свідків протилежної сторони, доповнити їх, якщо можна, з'ясуванням обставин, яких не торкнувся супротивник, та закласти підвалини для спростування цих показань, коли це потрібно [1, с. 12].

Не буде перебільшенням констатація того факту, що нестача досвіду ведення перехресного допиту відповідно до його дійсного сенсу та відсутність нормативних правил використання цього процесуального інструменту має наслідком лише віддалене уявлення більшості вітчизняних суддів та юристів, які практикують у судах, про сутність та особливості проведення перехресного допиту.

Говорячи словами судді-резидента Внутрішнього Коронного Суду Лондона Р. Чапла, лише для небагатьох щасливчиків перехресний допит здається природним місцем існування; для більшості це вимагає важкої роботи та застосування, але це мистецтво, якому можна навчитися та розвинути [2].

Звісно, через різні правові традиції не існує філософії міжнародного допиту. Проте існують конкретні, незаперечні та підтверджені емпіричним шляхом методи та тактика проведення допитів, а також практичні поради [3, с. 3], а отже перевірені протягом століть правила перехресного допиту в судах англосаксонських юрисдикцій

заслужують на пильну наукову увагу з погляду можливості їхньої рецепції національними правовими системами перехідного типу.

Вивчення законодавства та правозастосовної практики держав загального права дозволило нам сформулювати деякі базові положення, що наразі не мають чіткого й однозначного формулювання в теорії та практиці національного судочинства. З-поміж них, зокрема такі:

1. Перехресному допиту можуть бути піддані свідок та експерт, а також потерпілий та підсудний за їх згодою.

2. Необхідно підтримати та впровадити широкий підхід до визначення обсягу перехресного допиту, що дозволяє, не обмежуючись предметом прямого допиту, ставити допитуваному запитання щодо всіх відомих йому обставин.

3. Сторона, яка веде перехресний допит, за потреби з'ясувати додаткові питання, що виходять за межі основного допиту, зобов'язана заявити про це та отримати дозвіл суду.

4. Після перехресного допиту головуючий може дозволити стороні, яка виставила свідка, провести повторний допит, щоб прояснити окремі питання, поставлені під час перехресного допиту або спростувати отримані відповіді. Повторний допит доцільний за умови, що сторона має намір продемонструвати докази, які узгоджуються з показаннями свідка при основному допиті, або пред'явити показання, які той давав під час досудового розслідування, але змінив у результаті перехресного допиту.

5. Додатковий та повторний допит проводиться за правилами прямого допиту.

6. Після закінчення повторного допиту протилежній стороні може бути дозволено повторний перехресний допит, як правило, у рамках повторного допиту.

7. Офіційне визначення навідного запитання як запитання, у формулюванні якого міститься відповідь, частина відповіді або підказка до неї, є прийнятне як таке, що відповідає усталеним доктринальним уявленням про сутність цього феномену.

8. При проведенні прямого допиту навідні запитання не допускаються за винятком:

– попередніх запитань, які мають на меті позитивно налаштувати суд до «свого» або закласти фундамент недовіри до «чужого» свідка (місце проживання, сімейний стан, освіта, соціальний стан, судимості, стосунки зі сторонами тощо), а також;

– запитань, націлених на демонстрацію компетентності експерта (кваліфікація, місце та стаж роботи, участь в інших відомих процесах, де експерт забезпечив встановлення істини або навпаки дав висновок, визнаний судом помилковим тощо);

- запитань, спрямованих на отримання простої довідкової інформації, щоб швидше просувати допит;
- запитань свідку, щодо якого судом прийнято заяву сторони, що його викликала, про оголошення свідка вороже налаштованим, недружнім або упередженим щодо допитуючої сторони;
- запитань свідку, що ототожнюється з протилежною стороною;
- а також з дозволу суду при допиті дитини чи дорослого з проблемами спілкування або особи, спроби відновити пам'ять якої іншими засобами виявилися марними.

9. Зазвичай навідні запитання допускаються при проведенні перехресного допиту. Не допускаються навідні запитання до «свого» свідка, підзахисного.

10. Підсудний (його захисник) з дозволу суду має право допитати іншого підсудного, показання якого суперечать його інтересам.

11. Свідку, оголошеному несприятливим (ворожим, недружнім), можна відразу ставити навідні запитання, пред'являти докази попередніх суперечливих показань та ставити запитання, спрямовані на з'ясування 208 достовірності показань.

12. Суд зобов'язаний відхилити запитання, які ставляться під час перехресного допиту, незалежно від протесту протилежної сторони, на тій підставі, що вони:

- вводять допитуваного в оману або збивають його з пантелику;
- надмірно дратують, утискають, залякують, ображають, пригнічують його чи повторюються;
- ставляться в манері або тоні, що принижують, ображають допитуваного;
- мають ознаки політичної, гендерної, расової, культурної чи етнічної дискримінації.

Проведений нами короткий і такий, що аж ніяк не претендує на значну глибину проникнення в суть питання, огляд американського законодавства та публікацій за цією тематикою, торкнувся лише верхнього шару багатовікової традиції ведення допиту в судах країн загального права. Однак і він дозволив зробити деякі висновки та сформулювати узагальнені правила судового допиту, що, на наше переконання, мають бути формалізовані через постанову Пленуму Верховного Суду.

Література:

1. Гарріс Р. Школа адвокатури. Керівництво з ведення цивільних і кримінальних справ. Київ : Видавничий дім «Дакор». 292 с.

2. Chapple, R. (2015). Cross-examination in the crown court. GRAYA NEWS. <https://www.graysinn.org.uk/sites/default/files/documents/members/Cross%20Examination.pdf>

3. Haas, H., & ILL, Ch. (2013). Gesprächsführungstechniken in der Einvernahme. Forum poenale. Sonderheft, 3-27. <https://doi.org/10.5167/uzh-90873>